

Voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot wijziging van diverse onderwijswetten teneinde te verbieden dat leerlingen van ouders die geen vrijwillige geldelijke bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van activiteiten

Betreft: bijlage bij Kamerstukken II 2018/19, 35 063, nr. 3 (mvt).

De initiatiefnemers hebben enkele (onderwijs)organisaties en de sectorraden om een reactie op het wetsvoorstel gevraagd. Ook de VO-raad is benaderd, maar heeft geen reactie ter publicatie aangeleverd. De reacties zijn als volgt.

LAKS

Het LAKS is blij gestemd over de initiatiefwet die een einde moet maken aan de ongelijke toegang tot extracurriculaire activiteiten en bijles. De scholierenorganisatie deelt de zorgen van de initiatiefnemers dat gedragsregels en afspraken niet voldoende zijn om te voorkomen dat leerlingen uitgesloten worden, en een kloof ontstaat tussen leerlingen uit arme gezinnen en leerlingen uit rijke gezinnen. Het LAKS is van mening dat segregatie op basis van inkomen in het onderwijs zeer ongewenst is en structureel moet worden tegengegaan. Het voorstel beoogt deze segregatie te voorkomen, wat de reden is om volmondig steun uit te spreken. Behalve dat de initiatiefnemers met deze wet alle leerlingen gelijke toegang willen geven tot extracurriculaire activiteiten is het LAKS bijzonder verheugd met de extra bepaling met betrekking tot gelijke toegang tot bijles en examentraining die onder verantwoordelijkheid van de school worden georganiseerd.

Het LAKS is bereid te investeren in het openstellen van zijn klachtenlijn als een extra plek om meldingen over misstanden omtrent de vrijwillige ouderbijdrage te melden. Signalen over scholen die zich niet aan de maatregelen houden – dan wel leerlingen uitsluiten van extracurriculaire activiteiten, dan wel de bepaling niet vermelden in hun schoolgids – zullen worden gedeeld met de Onderwijsinspectie met het doel de misstanden recht te zetten ten einde de sociale druk op ouders te verlagen en uitsluiting van leerlingen te voorkomen. Het LAKS is zich ervan bewust dat het voor schoolleiders een uitdaging wordt om een aantrekkelijk en afwisselend extracurriculair programma op te stellen als de harde eis is dat geen leerling wordt buitengesloten. Toch zien we liever een versoberd programma, dan de buitensluiting van leerlingen.

Ouders & Onderwijs

Een uitgangspunt van het onderwijsbestel is dat het funderend onderwijs kosteloos toegankelijk is voor alle leerlingen, om kansengelijkheid te bevorderen en segregatie tegen te gaan. Daarom is elk initiatief tot het terugdringen van druk op het financieel bijdragen van gezinnen aan school ons welkom. Onderzoek bevestigt telkens weer dat het vragen van bijdragen leidt tot hindernissen en uitsluiting van kinderen, en dus tot ongelijke kansen. Het principe dat scholen geen kind moeten uitsluiten van activiteiten of leermiddelen in, rond, cq. gebruikt door de school zou veel actiever beleden en toegepast moeten worden.

Doel van de initiatiefwet is uitsluiting voor extracurriculaire activiteiten via vrijwillige ouderbijdrage onmogelijk te maken. Doel van de wet zou ook kunnen zijn dat het kosteloze

karakter van het funderend onderwijs voor ouders gewaarborgd is, door scholen te verbieden bijdragen op te dringen voor activiteiten en faciliteiten vanuit en voor scholen.

Druk en dwang worden toegepast rond extracurriculaire activiteiten, en ook rond bijdragen voor verplichte schoolactiviteiten.

Waardoor ontstaat de (gepercipieerde) druk en dwang? Wij zien twee redenen:

1. Voor ouders is niet altijd even duidelijk of een activiteit een verplichte activiteit is of niet. Dat bijdragen voor verplichte activiteiten en leermiddelen vrijwillig zijn, wordt door scholen -ook- niet altijd gemeld. Het onderscheid tussen 'verplichte activiteiten' en 'extracurriculaire activiteiten' creëert een mist. Dit grijze gebied verkleint de grip van ouders - en scholen - op de situatie. Ook voor verplichte activiteiten en leermiddelen zou dus het bijvoeglijk naamwoord 'vrijwillig' steeds expliciet moeten worden toegevoegd in informatie aan ouders.
2. Druk, dwang en uitsluiting worden ook toegepast rond digitale leermiddelen als iPads en laptops. De voorbeelden in de tekst over de initiatiefwet betreffen veelal schoolreizen.
 - a. Rond digitale leermiddelen is voor ouders niet altijd duidelijk (en sowieso ingewikkeld) wanneer deze tot de verplichte leermiddelen dienen te worden gerekend. (Zie de brief van de Inspectie aan de scholen dd 24 mei 2017, onder de kop 'Laptop, tablet en digitaal lesmateriaal', <https://www.oudersonderwijs.nl/oudersonderwijs/assets/20170524%20onderwijsinspectie%20over%20ouderbijdrage.pdf>)
 - b. Veel scholen ontkennen impliciet dat de iPad in hun context een verplicht leermiddel is door de kosten daarvan eenvoudigweg bij ouders neer te leggen. Mede doordat in deze geen referentiekader hebben, en vanwege het sturende karakter van de berichtgeving vanuit scholen, is voor ouders moeilijk überhaupt te onderkennen dat wel eens sprake zou kunnen zijn van een hooguit vrijwillige bijdrage.

Met het initiatiefwetsvoorstel wordt tevens vastgelegd "dat scholen geen leerlingen mogen uitsluiten van bijlessen en examentrainingen die onder verantwoordelijkheid van de school worden georganiseerd, indien de ouders de ouderbijdrage niet kunnen betalen of niet hebben betaald." De frase 'onder verantwoordelijkheid van de school' is vaag en in de praktijk moeilijk toepasbaar.

Veel middelbare scholen bieden ruimte aan bedrijven voor het aanbieden van bijlessen, fysiek binnen de school, en ook door deze bedrijven in staat te stellen zich aan leerlingen en ouders te presenteren. Dat gebeurt door gelegenheid te bieden flyers te verspreiden onder leerlingen, zich op ouderavonden en door berichten van private aanbieders via de digitale schoolkanalen te verspreiden. Scholen stellen leerlingen ook in staat aan elkaar bijles aan te bieden. Maken leerlingen gebruik van de diensten van een particulier bedrijf of een medeleerling, dan gaan die betalingen buiten de school om. Gaat het wel of niet om aanbod onder de verantwoordelijkheid van de school, als de school de facilitator is van het bij elkaar komen van vraag en aanbod? Een alternatieve route om uitsluiting van bijlessen en examentrainingen te voorkomen, is door de verantwoordelijkheid van scholen voor het realiseren van het schooladvies waarmee de leerling de school is binnengekomen te versterken.

Scholen geven bij berichtgeving over kosten van schoolreizen en digitale leermiddelen vaak aan dat ouders stichting Leergeld zouden moeten benaderen als ze de kosten niet zelf kunnen

betalen. In de tweede alinea van de paragraaf '1. Inleiding' in de toelichting op het initiatief-wetsvoorstel wordt deze route genoemd. Enkel en alleen al het noemen van die route versterkt dat ouders zich aangesproken voelen, ook als dat (formeel) niet aan de orde is, of als correct gemeld wordt dat het om een verplichte activiteit of verplicht leermiddel gaat. Bovendien leidt de route Leergeld ertoe dat onderwijskosten worden afgewenteld op liefdadigheid. Waarom werven scholen dan niet zelf fondsen of sponsoring? Als rond bijdragen van ouders aan school(activiteiten) het woord 'vrijwillig' steeds expliciet wordt genoemd, zou noemen van de route Leergeld niet meer aan de orde moeten zijn.

Omtrent toezicht op en handhaving van de bepalingen in het initiatief-wetsvoorstel wordt vermeld: "Wanneer de Onderwijsinspectie signalen krijgt dat een school niet handelt volgens de wettelijke vereisten, zijn zij aan zet op scholen aan te spreken en hen in staat te stellen de praktijk aan te passen. Naar verwachting zal de nalevingsbereidheid groot zijn en zal het niet vaak nodig zijn dat de Inspectie een school moet aanspreken op de tekortkomingen." Niet voor ouders is bekend dat meldingen kunnen worden doorgegeven aan de Inspectie, cq. welke rol de Inspectie kan vervullen. Verder is de mogelijkheid tot melden bij de Inspectie niet heel toegankelijk. Tot slot biedt de Inspectie geen terugkoppeling op signalen, noch omtrent de interpretatie op een melding, noch omtrent de daaropvolgende actie cq. sanctie. Om de toezichts- en handhavingsrol van de Inspectie een meer reële te maken, is óf nodig deze publieksvriendelijker te maken, óf een organisatie als Ouders & Onderwijs in deze als voorportaal van de Inspectie te laten fungeren. Ouders & Onderwijs biedt in het contact met ouders rond een casus vaak al een inschatting van de meldingswaardigheid daarvan. We geven ook namens (geanonimiseerde) ouders meldingen door.

Leergeld Nederland

Leergeld Nederland is blij met de aandacht die er is voor het thema schoolkosten en staan geheel achter de intentie van de initiatiefwet van Kwint / Westerveld.

Leergeld deelt de analyse van Kwint en Westerveld, namelijk dat de wijze waarop een aantal scholen omgaat met de problematiek van ouderbijdragen/schoolreizen leidt tot ongewenste uitsluiting van kinderen. Ons uitgangspunt is dat school nooit een omgeving mag zijn waar sociale uitsluiting plaatsvindt, ons realiserend dat sociale uitsluiting op jonge leeftijd grote gevolgen kan hebben voor het verdere verloop van iemands leven. Met regelmaat spreken wij 'ervaringsdeskundige' ouders die kost wat kost willen voorkomen dat hun kind wordt buitengesloten. "Ik was vroeger een kind dat niet mee mocht op schoolreis en ik weet nog steeds hoe dat voelde".

Anders aan de indieners zien wij binnen ons werkveld dat er steeds meer scholen zijn die zich dit aantrekken en die vervolgens bereid zijn om, al dan niet in samenwerking met ouders en stichting Leergeld, naar oplossingen te zoeken zodat het betreffende kind mee kan. Leergeld doet dit zonder met het vingertje te wijzen maar door de betreffende schoolleider/schoolbestuur deelgenoot te maken van het probleem. Zou er een schoolleider/bestuurder zijn die zegt: "ik wil er graag aan meewerken om (arme) kinderen buiten te sluiten?" Dit vraagt echter heel veel inspanning omdat je hiervoor alle individuele schoolleiders/besturen moet benaderen en bij voorkeur in breder geografisch gebied. Eén lijn trekken is belangrijk!

Wij constateren dat het wetvoorstel zich erg te lijkt richten op de problematiek in het basisonderwijs. Zonder deze problematiek te miskennen, zijn wij van mening dat het probleem op scholen voor voortgezet onderwijs zeker zoveel aandacht vraagt. Het gaat daar vaak om nog veel hogere bedragen dan in het basisonderwijs. Ook worden daar meerdere reizen per schoolcarrière georganiseerd. Wij maken ons zorgen om de hoogte van de kosten van de schoolreizen, maar ook om de hoogte van andere schoolkosten, vooral leermiddelen als laptops en iPads die op steeds meer scholen verplicht worden om aan te schaffen.

Op zich lijkt het sympathiek om deelname aan allerlei zaken (schoolreizen, bijlessen examentrainingen) waarvoor een school nu een financiële bijdrage vraagt aan de ouders, ook mogelijk te houden voor degenen die niet (kunnen) betalen en dit bij wet te regelen. Uitgangspunt moet inderdaad zijn dat geen kind wordt buitengesloten.

Leergeld Nederland is van mening dat dit voorstel van Kwint en Westerveld het risico's heeft aan zijn doel voorbij te schieten. Wij zullen dit hieronder met argumenten onderbouwen.

Het kan leiden tot een vershraling van het aanbod in die zin dat er geen extra activiteiten of reizen meer georganiseerd worden en dat zou jammer zijn. Je zou kunnen redeneren dat er dan ook geen kind meer kan worden buitengesloten. Maar juist voor kinderen uit onze doelgroep zou dit jammer zijn omdat de ervaringen die zij opdoen via een schoolreis, ervaringen zijn die ze, door de moeilijke financiële situatie thuis, niet of nauwelijks meekrijgen. Juist voor hen is het niet vanzelfsprekend dat ze met ouders en gezin op reis kunnen of kennis maken met andere leefwijzen of culturen. Hiermee zou juist de oorspronkelijke bedoeling (leerlingen in contact brengen met cultuur van taal die ze leren, mn voor kinderen die dit van thuis niet meekrijgen) verdwijnen.

Het risico is niet ondenkbeeldig dat het voorstel juist segregatie in de hand werkt: dat binnen of buiten het kader van ouderbijdragen doorbepaalde scholen met een bepaalde populatie toch schoolreizen georganiseerd gaan worden. Voorbeelden uit de praktijk zijn hierover al bekend: leerkrachten (of ouders) gaan zelf schoolreizen organiseren. Ouders en leerkrachten zien een schoolreis als vanzelfsprekend (een schoolleider zei het treffend: "Een verworven recht") die zij hun kind of zichzelf niet willen afpakken.

Als je scholen iets verbiedt of verplicht, bestaat het risico dat de scholen de hakken in het zand zetten. Deze wet tast in zekere zin de vrijheid van onderwijs aan.

Nogmaals, vanuit Leergeld onderschrijven wij de oprechte intenties van de indieners. Wij denken echter dat er meer ingezet moet worden op bewustwording in plaats van meedoen en het voorkomen van uitsluiting van kinderen en jongeren af te dwingen via wetgeving.

De discussie zou moeten gaan over: wat zijn we in dit land allemaal normaal gaan vinden met betrekking tot schoolreizen? Waarom is het belangrijk om als school een schoolreis organiseren? De schoolreis wordt veelal gezien als een verworven recht. Maar hoe zien de schoolreizen er redelijkerwijs uit? Dragen deze nog bij aan de educatieve en vormende doelen van het onderwijs? Behoort dit tot de basiseducatie van een kind? Vinden wij dat pretreizen zoals ski-reizen daar thuis horen? En zijn verre reizen naar China of New York niet altijd voorbehouden aan kinderen van kapitaalkrachtige ouders? En waarom moet het steeds verder en duurder? Wij horen het de schoolleiders zeggen: Het is zo goed voor de (sociale) ontwikkeling van kinderen! Maar geldt dat dan niet voor ALLE kinderen? Of is de school een reisbureau? Ouders voelen de sociale druk om hun kind mee te laten gaan.

Wij ervaren dat een schoolreis een doel op zich is geworden dan een middel binnen de kaders van onderwijs/educatie. Het oorspronkelijk idee achter een schoolreis is verlaten. Ouders en leerkrachten zien het als een verworvenheid. Voor leerlingen vaak een keuze argument voor een bepaalde school. Evenwel: schoolreis moet blijven, maar dan voor ieder kind. En: een school is geen reisbureau! En als scholen weigeren mee te doen: naming and shaming!

Leergeld Nederland voelt voor een oplossing in de richting van een gedragscode. Dit is ingegeven door de werkervaringen van onze lokale Leergeld stichtingen die inmiddels werkzaam zijn in bijna 270 gemeenten.

Je kunt in groter (organisatorisch én geografisch) verband afspraken maken: bijvoorbeeld maximaal 1 schoolreis per schoolcarrière, de reis heeft een educatief karakter dus is gerelateerd aan een bepaald vak; vaststellen van een maximaal bedrag per schoolreis. Niet de MR maar het schoolbestuur zelf is verantwoordelijk en beslist over de schoolreizen en neemt de gedragsregels in acht.

Onze ervaring is dat onze lokale Leergeld stichtingen in toenemende mate goede afspraken kunnen maken met scholen over de hoogte van schoolkosten en de regeling(en) die getroffen kunnen worden om ouders die deze niet kunnen betalen, tegemoet te komen, vaak met bijdragen vanuit stichting Leergeld. Het gesprek is steeds vaker mogelijk. Het is vaker onwetendheid (hoe vaak komt armoede voor? wat doet armoede met een kind? Wat doet het met het zelfbeeld van een kind als het niet mee mag op schoolreis?) dan onwil. Na uitleg ontstaat meestal begrip en zijn oplossingen mogelijk. School wordt deelgenoot van het probleem, onwetendheid neemt af en alle kinderen kunnen mee! Stichting Leergeld verzorgt een inkomenscheck en draagt een deel van de kosten.

We kunnen daar mooie voorbeelden van noemen.

Soortgelijke opmerkingen zouden we kunne plaatsten bij deelname aan bijlessen en examentrainingen : ook daarover dient in gesprek gegaan te worden met de scholen en afspraken gemaakt te worden in het geval ouders / leerlingen dit niet kunnen betalen. In beginsel dient iedere school een kind voldoende te onderwijzen tot het met succes een diploma te behalen dat bij zijn capaciteiten hoort.

Wij missen aandacht voor de verplichte aanschaf van laptops/Ipads. Naar ons idee is dit een (of dé) grote uitdaging binnen het onderwijs. Immers, het onderwijs stelt niet meer zonder de inzet van digitale leermiddelen te kunnen terwijl de bekostiging daarvan via de ouders gaat in plaats van via de algemene rijksbekostiging. En wie zijn daarvan de dupe????

Vereniging voor openbare en algemeen toegankelijke scholen (VOS/ABB)

Met belangstelling hebben we het wetsvoorstel gelezen. VOS/ABB kan als vereniging van openbare en algemeen toegankelijke scholen alleen maar positief zijn over dit voorstel. De vrijwillige ouderbijdrage wordt thans te vaak op een niet correcte wijze gebruikt en de Inspectie van het Onderwijs heeft (blijkbaar) niet de handvatten om hierop te kunnen handhaven. Goed onderwijs dient voor alle kinderen toegankelijk te zijn en dat betekent het hele aanbod van school, ook de extracurriculaire onderdelen.

Overigens vinden we de opstellers van de initiatiefwet nog redelijk mild in de memorie van toelichting. Doorgaans vinden de activiteiten die worden betaald vanuit de vrijwillige ouderbijdrage plaats binnen de schooltijden (lees: binnen de onderwijstijd). Leraren worden ingezet in hun werktijd om die activiteiten te (bege)leiden. Het feit dat een schoolreisje niet een-op-een binnen een kerndoel te vatten is, impliceert niet dat het geen onderwijsactiviteit is. De activiteiten vinden plaats met een sociaal doel en vallen binnen het pedagogische karakter van het onderwijs. Het zijn dan ook onderwijsactiviteiten. Hetzelfde geldt voor de bijlessen door de school of door leraren van de school.

Zodra er activiteiten worden georganiseerd vanuit, met of mede door de school, dan betreffen het aldus activiteiten waarvoor het aanbod voor alle leerlingen gelijk dient te zijn, ongeacht de financiële draagkracht (of de wil tot betalen) van de ouder. Zodra scholen delen van hun onderwijsaanbod slechts toegankelijk maken voor die leerlingen van wie de ouders de vrijwillige ouderbijdrage hebben betaald, dan is het onderwijsaanbod niet meer gratis. Een geldelijke bijdrage dient vrijwillig te zijn, zo is dit vastgelegd in de sectorwetten WPO, WEC en WVO. Het onderwijsaanbod afstemmen op basis van betaalgedrag ten aanzien van die bijdrage, past daar geenszins bij.

De uitwerking van een gescheiden onderwijsaanbod mag daarbij niet onbenoemd blijven. Het Nederlands Jeugdinstituut publiceerde in december 2015 het rapport ‘Opgroeien en opvoeden in armoede’, waarin wordt gesteld dat bijna 1 op de 8 kinderen in Nederland in armoede opgroeit. Het gevolg daarvan voor die kinderen is een toename van gevoelens van angst, afhankelijkheid en ongelukkig zijn. Daarbij is er een verhoogde kans op sociaal isolement, dat wil zeggen sociale uitsluiting, als gevolg van geldgebrek: onvoldoende participatie, onvoldoende toegang tot sociale grondrechten en onvoldoende normatieve integratie.¹

Bij onze leden spelen kenmerken als afkomst, levensovertuiging, seksuele geaardheid en etniciteit nooit een rol bij het al dan niet toelaten van een kind. Ieder kind is welkom. Ook de financiële draagkracht van ouders bij bepaalde activiteiten mag nooit een rol spelen. Dit wetsvoorstel draagt daaraan bij. Goed onderwijs voor alle kinderen. Niet apart maar samen

Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO)

Het is onaanvaardbaar dat kinderen niet mee mogen doen aan een activiteit op grond van een door de ouders niet-betaalde bijdrage, waaraan ze wel graag zouden deelnemen, net als andere kinderen. De VOO steunt het wetsvoorstel op dit punt van harte. Hieronder vindt u een aantal aanvullingen en opmerkingen.

1. De hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage wordt in openbare scholen voor primair onderwijs vrijwel altijd vastgesteld en geïnd door de ouderraad/oudervereniging/stichting van ouders en niet door de school(directie).
2. De hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage wordt in openbare scholen voor voortgezet onderwijs vrijwel altijd geïnd door de school via een gezamenlijke incasso met of gescheiden van overige, meer of minder verplichte, bijdrage van ouders.
3. De activiteiten die worden bekostigd vanuit de vrijwillige ouderbijdrage vallen in het openbaar primair onderwijs vrijwel allemaal onder schooltijd. Een meerdaagse schoolreis heeft dagdelen en dagen die buiten het gewone lesrooster vallen, de overige

¹ ‘Opgroeien en opvoeden in armoede’, Nederlands Jeugdinstituut, www.nji.nl, maart 2018, p. 9.

activiteiten niet of nauwelijks. Denk hierbij aan het Sinterklaasfeest, de Kerstmarkt, het Kerstontbijt, de sportdag, de schoolreis in het primair onderwijs. Of de diploma-uitreiking inclusief feestelijke afsluiting van de schoolloopbaan in het voortgezet onderwijs.

4. De vraag is gerechtvaardigd op welke grond het huidige recht scholen de mogelijkheid biedt kinderen uit te sluiten van schoolreisjes en andere extra activiteiten?
5. Aan een leerling in 5 havo of 6 VWO is nog uit te leggen dat deelname aan buitenlandreis afhankelijk is van de al dan niet betaalde bijdrage, maar dat is niet mogelijk aan een leerling in groep 3 of 4 in het primair onderwijs, die de bus naar de dierentuin ziet vertrekken. Onderscheid tussen po en vo is wel mogelijk.
6. Het instemmingsrecht van de oudergeleding van de MR ten aanzien van “de vaststelling of wijziging van de hoogte en de vaststelling of wijziging van de bestemming van de middelen” zoals die in art. 13 lid 1 onder c en art. 14 lid 2 onder c Wms is beschreven, is van toepassing bij een voorstel van het bevoegd gezag (of zijn vertegenwoordiger in de school) daartoe. Zoals eerder aangegeven wordt in het openbaar primair onderwijs deze bijdrage vrijwel altijd gevraagd door de ouderraad/oudervereniging of stichting van ouders, waarbij de oudergeleding van de MR die bevoegdheid niet uitoefent. Op die scholen bepalen de ouders onderling wat zij over hebben voor de extra(curriculaire) activiteiten binnen de school.
7. De genoemde instemmingsbevoegdheid ten aanzien van activiteiten die buiten de voor de school geldende onderwijstijd worden georganiseerd, is correct. Deze is meer van toepassing in het voortgezet onderwijs dan in het primair onderwijs, waar vrijwel alle activiteiten onder onderwijstijd worden georganiseerd.
8. Ouders ervaren al jarenlang druk van school en van hun kinderen om mee te (laten) doen aan de aangeboden activiteiten en voorzieningen. Als enige (of een van de weinigen) niet meegaan naar Rome of welke stad dan ook leidt tot een gevoel van er niet bij horen om van andere uitingen van medeleerlingen maar te zwijgen. Die druk moet weg bij ouders en hun kinderen.
9. Hoe kan een school iemand dwingen iets te betalen wat vrijwillig is? De overeenkomst tussen school en ouders, die jaren geleden nog verplicht was en die mogelijk de grond was van een dwingend verzoek, is verdwenen. Er is dus geen enkele grondslag voor dergelijk handelen, nog los van het morele aspect van zo’n handeling.
10. Het is een illusie te denken dat door het nadrukkelijk benoemen van de vrijwilligheid de extreem hoge gevraagde bijdragen in bijvoorbeeld het algemeen bijzonder onderwijs gestopt zullen worden, of dat ouders zich dan wel massaal gaan melden voor die scholen. De cultuur en sfeer zijn zo anders voor jou als niet-betalende ouder, dat de kans groot is dat de (sociale) druk als onprettig kan worden ervaren.
11. Een gedragscode voor dit fenomeen juicht de VOO toe.
12. Dispensatie of hulp vragen is voor veel ouders lastig. Men moet bij de schoolleiding aankloppen om aan te geven dat men financieel zo lastig zit, dat die bijdrage niet kan worden voldaan. Schaamte ligt op de loer. Dan zegt men soms maar niets en betaalt zonder verder bericht niet. Of men sluit leningen (bekend in het voortgezet onderwijs) om het risico van het stigma voor het kind te vermijden. “Je wilt toch niet dat je kind bekend is als die arme sloeber” (of andere minder fraaie bewoordingen).
13. Dat de huidige wetgeving niet voldoet, is in de praktijk van alledag te merken. Dat verduidelijking van het vrijwillige karakter van de bijdrage de ongewenste praktijken zal doen verdwijnen is een zaak van wishful thinking.
14. Gedragsregels veranderen betekent dat je gedrag wilt veranderen. Gedragsregels verander je nu door de wet te veranderen en wel in het voordeel van ouders en hun kinderen. Maar de naleving op die regels en dus op het gewijzigde gedrag is niet

alleen een zaak van de Inspectie. De VOO zal een meldpunt inrichten voor misstanden omtrent de vrijwillige ouderbijdrage. Dat zal ook nog nodig zijn na de aanvaarding van de wet.

15. Terecht wordt gesteld dat bijles en examentraining tot de reguliere taken van de school behoren, waarvoor geen enkele bijdrage aan de ouders wordt gevraagd. Het betreft hier reguliere schooltaken om leerlingen, die op een vak minder presteren, adaptief te ondersteunen dan wel op het examen goed en grondig voor te bereiden met alle ondersteuning die de leerlingen nodig hebben. Daar is niets extra's of extracurriculairs aan.
16. Onduidelijk is wat een blinde loting voor een uitwisselingsproject of buitenlandreis in het voortgezet onderwijs inhoudt. Ogenscheinlijk doen niet alle leerlingen mee, die mogelijk wel hadden willen meedoen. Het is nodig dit nader uit te leggen teneinde hierover een mening te kunnen geven.
17. Het zoek naar externe financiers raakt sponsoring van onderwijs- en extra activiteiten. De financier zal dit vaak niet gratis doen en dan komen allerlei andere spelregels om de hoek kijken omtrent de tegenprestatie (vermelding in de schoolgids, op de website) en afhankelijkheid van die externe financier. De WMS biedt houvast voor dergelijke zaken, maar het is goed alert te zijn op dit verschijnsel. Uitgangspunt moet zijn dat de school zelf voldoende middelen heeft om alles te doen wat nodig is om de kinderen een succesvolle en rijke schoolloopbaan te bezorgen.
18. Het uitgangspunt dat een schoolreis naar de speeltuin van en met allen is te verkiezen boven een schoolreis naar de Efteling met achterlating van één of meer leerlingen onderschrijft de VOO van harte.

Save the Children en Defence for Children

Onderscheid tussen ouders die niet willen en niet kunnen betalen

- Allereerst valt het ons op dat er in het voorstel geen onderscheid wordt gemaakt tussen ouders die niet willen en niet kunnen betalen. In de initiatiefwet wordt genoemd dat de Onderwijsraad het stigmatiserend acht voor ouders die de vrijwillige ouderbijdrage niet kunnen betalen, om dispensatie aan te vragen bij de schoolleiding. Is dit de reden dat in de wet geen onderscheid wordt gemaakt tussen niet kunnen en niet willen betalen? Wat zou wel een geschikte manier zijn om als ouders aan te geven dat je de ouderbijdrage niet kunt betalen? Als het een bewuste keuze is om geen onderscheid te maken tussen niet willen en niet kunnen betalen, dient dit misschien meer expliciet benoemd/uitgelegd te worden. Wij kunnen ons namelijk voorstellen dat dit, zonder nadere uitleg, op tegenstand stuit.
- Een mogelijkheid om sociale uitsluiting tegen te gaan die volgens ons nader onderzocht kan worden is om extracurriculaire activiteiten (of de bekostiging hiervan) op te nemen in het Kindpakket van de gemeente. (Een kindpakket wordt beschikbaar gesteld door de gemeente en is een samenhangend pakket van initiatieven en regelingen gericht op kinderen die geconfronteerd worden met -de gevolgen van- armoede). Is deze mogelijkheid al onderzocht? Aangezien het Kindpakket beschikbaar is voor kinderen waarvan de ouders niet kunnen betalen, is hierbij het onderscheid tussen niet kunnen en niet willen betalen ook weer van belang.

Afschaffen vrijwillige bijdrage

- Uiteraard zetten wij als kinderrechtenorganisaties het belang van het kind voorop, dus ook als ouders niet willen betalen, mogen kinderen hiervan niet de dupe zijn. In dit kader is het afschaffen van de vrijwillige bijdrage dan misschien een goede optie (één van de vier

scenario's onderzocht door de minister, zie ook hierna onder het kopje nader toelichten ontwikkelingen/onderzoeken). Wij hebben bij onze collega's in Italië nagevraagd hoe deze kwestie daar wordt geregeld en in Italië is het vragen van een vrijwillige ouderbijdrage door scholen bijvoorbeeld verboden. In hoeverre is ernaar gekeken/wordt er lering getrokken uit de wet- en regelgeving die in andere landen is opgesteld?

Rekening houden met educatief/verdiepend karakter van extracurriculaire activiteiten

- Een andere belangrijk punt is dat wij een duidelijke oplossing missen/een concreet idee over hoe er structureel gezorgd kan worden dat alle kinderen kunnen meedoen, maar dan zonder in te leveren op de (vaak ook nuttige) reizen, excursies e.d. die op dit moment worden gepland. Wij vragen ons af in hoeverre er ook rekening gehouden is met extracurriculaire activiteiten die educatief en verdiepend zijn, zoals bijvoorbeeld een Romereis? Moet er niet ingezet worden op de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat alle leerlingen meekunnen in plaats van te gaan voor een 'mindere optie B'? Het lijkt ons goed en belangrijk om hier explicieter aandacht aan te besteden in de initiatiefwet.

Financiering van de activiteiten

- En wanneer er voor een optie B wordt gekozen, zoals een speeltuin in plaats van de Efteling, zal dit er dan niet toe leiden dat ouders die de ouderbijdrage wél betalen, dit voortaan niet meer zullen doen omdat de leerlingen 'slechts' naar een speeltuin gaan (en dit niet in verhouding staat tot de bijdrage die zij hebben gedaan)? In dit geval zal de ouderbijdrage elk jaar lager worden. Hoe ga je dit tegen?
- Invoering van deze initiatiefwet heeft als consequentie dat scholen geen leerlingen meer mogen uitsluiten van extracurriculaire activiteiten wanneer ouders niet in staat zijn of weigeren de vrijwillige ouderbijdrage te voldoen. Gesteld wordt dat het een mogelijkheid is dat scholen op zoek gaan naar financiers voor kinderen van wie de ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet betalen. Is dit niet een zware last voor de scholen? En wat zijn de gevolgen als er geen financier wordt gevonden? Kan dit alsnog leiden tot uitsluiting van de leerlingen, bijvoorbeeld als de school ook geen middelen heeft om de extracurriculaire activiteit te betalen? Of gaat de activiteit dan in het geheel niet door?

Nader toelichten ontwikkelingen/onderzoeken

- Verder wordt er een heel aantal ontwikkelingen/ onderzoeken op dit gebied genoemd, zonder dat hier verder op wordt ingegaan. Terwijl dit volgens ons nuttige informatie oplevert, ook om op te nemen in de wet.
- Genoemd wordt bijvoorbeeld dat de regering eerder via een motie verzocht is om te komen tot een gedragscode voor de vrijwillige ouderbijdrage binnen het funderend onderwijs. Is deze gedragscode er ook gekomen? Zo ja, misschien benoemen waarom deze niet werkt? Ook als argument tegen het antwoord van de minister die de oplossing net als zijn voorgangers met name zoekt in gedragsregels.
- Daarnaast hebben de SP en het LAKS een klachtenlijn geopend over het onderwerp ouderbijdrage. Komen hier veel klachten binnen en zo ja, wat valt op? Dit zou in de tekst gebruikt kunnen worden om de urgentie van het probleem te benadrukken.
- De minister heeft vier mogelijke alternatieven voor de ouderbijdrage onderzocht en kwam tot de conclusie dat de huidige wet- en regelgeving het beste voldoet. Zijn jullie het ermee eens dat al deze scenario's niet voldoen? Op basis waarvan is de minister tot deze conclusie gekomen? En waar gaat het nu dan toch mis? Is het een implementatieprobleem? Moet daar dan meer op ingezet worden?

Consulteren doelgroep

Tot slot zagen vragen wij ons af of er bij het opstellen van de initiatiefwet (naast het consulteren van LAKS) ook gesproken is met de doelgroep om te vragen hoe zij tegen dit probleem aankijken en welke mogelijke oplossingen zij zien? Vanwege de korte termijn is het ons helaas niet gelukt om de jongeren die participeren in ons project Speaking Minds (www.speakingminds.nl) hierover te bevragen, maar als jullie aangeven dat er langer de tijd is om input te leveren, dan zouden we dit alsnog kunnen proberen te regelen.

PO-Raad

De toegankelijkheid van het onderwijs is voor de PO-Raad een belangrijk onderwerp. Wij willen niet dat leerlingen worden uitgesloten van een school of bepaalde activiteiten van een school doordat zij de ouderbijdrage niet kunnen betalen. Over dit belangrijke onderwerp voeren wij gesprekken met onze achterban, waarin wij bekijken op welke manier onze sector hier zelf initiatief op kan nemen. Wij verwachten dat deze gesprekken in het najaar tot concrete resultaten kunnen leiden.

In uw initiatiefwet schetst u het beeld dat scholen de hoogte van de bijdrage bepalen, al dan niet het vrijwillige karakter benadrukken en vervolgens de bijdrage innen. Wij zien dit als een te simpele weergave van de situatie zoals deze zich op veel (basis)scholen afspeelt. In onze ervaring spelen ouders (bijvoorbeeld in medezeggenschap of activiteitencommissie) een centrale rol bij het bepalen van de activiteit zelf, de hoogte van de bijdrage, de mate waarover men duidelijk is over het vrijwillige karakter en soms zelfs bij het innen van de bijdrage.

Uit onze gesprekken over dit onderwerp in onze achterban begrijpen wij dat over de hoogte van het bedrag, de mate van vrijwilligheid en de gevolgen voor deelname aan activiteiten regelmatig discussie ontstaat tussen schoolleiding en (vertegenwoordig van) ouders. In de voorbeelden die wij horen is het juist vaak de school die hierin meer de nadruk wil leggen op vrijwilligheid of pleit voor een lager bedrag. De praktijk waarin ouders (of een vertegenwoordiging van hen) de hoogte van de bijdrage vaststelt is overigens wel een mogelijke verklaring voor de correlatie tussen de hoogte van de ouderbijdrage op een school en het inkomen van de ouders.

Voorgaande kanttekeningen doen wat de PO-Raad betreft niets af aan de onwenselijkheid van het uitsluiten van kinderen op scholen of schoolactiviteiten. U stelt voor om wettelijk voor te schrijven dat de informatie in de schoolgids over de ouderbijdrage aangevuld wordt met een bepaling dat leerlingen niet mogen worden uitgesloten van activiteiten indien de bijdrage niet is voldaan. Uiteraard ondersteunt de PO-Raad de intentie van uw voorstel. De vraag is echter wel of het voorstel tot aanpassing van de wet dit probleem voldoende wegneemt. Net als de voorkomende discussies tussen ouders en schoolleiding over de hoogte van het bedrag en de mate van vrijwilligheid verwachten wij dat dit wetsvoorstel vooral tot discussie zal leiden over de vraag of de gewenste passage in de schoolgids vermeld moet worden.